

YOSHLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI YO‘LGA QO‘YISHDA BANK KREDITLARINING AHAMIYATI

Sardorbek Jamoliddinovich MIRZAXALOV

dotsent

Namangan davlat chet tillari institute

Namangan, O‘zbekiston

butsefal-991@mail.ru

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlikni tashkil etish va uni moliyalash jarayoniga oid muhim masalalar yoritilgan. Qolaversa, tadbirkorlikni bank kreditlari orqali qo‘llab-quvvatlash, banklarning tadbirkorlarga xizmat ko‘rsatish tarixi yoritilgan.

Tayanch so‘zlar: Markaziy bank, kredit, kichik biznes, kredit siyosati, korxona, Biznes-fond, moliyaviy xarakatlar.

ЗНАЧЕНИЕ БАНКОВСКИХ КРЕДИТОВ В НАЛАЖИВАНИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЕЖИ

Сардорбек Жамолиддинович МИРЗАХАЛОВ

доцент

Наманганский государственный

институт иностранных языков

Наманган, Узбекистан

butsefal-991@mail.ru

Аннотация

В статье освещены важные вопросы, связанные с процессом организации и финансирования предпринимательства в Республике Узбекистан. Кроме того, освещена история поддержки предпринимательства посредством банковских кредитов и оказания услуг предпринимателям.

Ключевые слова: Центральный банк, кредит, малый бизнес, кредитная политика, предприятие, Бизнес-фонд, финансовые действия.

O‘zbekiston mustaqilligining dastlabki yillaridanoq qonunchilik va huquqiy bazani rivojlantirish, moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni tashkil etish, tadbirkorlarning huquqlarini himoya qilish, kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash, kichik biznes subyektlariga xizmat ko‘rsatuvchi bozor infratuzilmasini rivojlantirishga katta e’tibor berildi.

Bozor iqtisodiyoti tadbirkorlar faoliyatiga asoslangan iqtisodiyotdir. Tadbirkorlik esa keng ma’noda erkin va qonuniy yo‘l bilan daromad topishga qaratilgan faoliyat hisoblanadi. Tadbirkor – uddaburon, tashabbuskor, ishning sir-

asrorlarini yaxshi biladigan, xatarli ishga tayyor va yuqori iqtisodiy madaniyatli, o'zining hamda o'zgalarning manfaatini ko'zlab, qonuniy yo'l bilan daromad topadigan kishidir. Tadbirkor faoliyatiga bu qirralarni harakatga keltirish va milliy iqtisod asosini yaratishda ularning jismoniy va aqliy qobiliyatlari hamda hududlarning demografik salohiyati bilan birga moliyaviy ahamiyati g'oyat katta. Binobarin, tadbirkorlar faoliyatining moliyaviy asosini banklar tashkil etadi. Banklar esa qadimdan jamiyat taraqqiyotining jamg'armasi hisoblangan.

O'zbekiston milliy iqtisodiyotining jadal rivojlantirish maqsadida bir qator iqtisodiy islohotlar amalga oshirilishi bilan birga, banklar faoliyatini chuqur isloh qilish ishlari ham amalga oshirildi. 1995-yilda O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida"gi qonuni qabul qilindi [1]. Ushbu Gonun asosida Markaziy bank va tijorat banklarining maqomi, vazifalari, vakolatlari aniq belgilab qo'yildi. Shu bilan birga banklar faoliyatining huquqiy bazasi yaratildi. Bu esa barqaror pul muomalasini ta'minlab, bank tizimi faoliyatiga tadbirkorlarning ishonchini oshirdi.

Bundan tashqari tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash maqsadida 1993-yil 21-iyulda jamg'arma tashkil etildi. 1995-yil 26-iyulda jamg'arma Biznes-fond nomi bilan qayta tashkil etildi [7].

Natijada, 1998-2002-yillarda Namangan viloyatida kichik va o'rta biznes subyektlariga ajratilgan jami kreditlar miqdori 4399,3 mln. so'm dan 8228,8 mln. so'mga ko'paydi yoki shu yillarda kredit miqdori qariyb 187,1 foizga o'sdi. Viloyatdagi 2002-yilda tadbirkorlarga ajratilgan jami 8228,8 mln. so'm kreditning 7241,7 mln. so'mi yoki 88,0 foizi banklarning o'z mablag'lari hisobidan bo'lsa, qolgan qismi esa boshqa jamg'armalar mablag'lari hisobiga to'g'ri keldi. Viloyatdagi tadbirkorlarga kredit berish miqdori va uning o'sish sur'ati Pop, Kosonsoy va Uchqo'rg'on tumanlarida yuqoriligi qayd etilgan bo'lsa, Norin, Mingbuloq, Chust, Uychi va To'raqo'rg'on tumanlarida banklarning mijozga kredit berishning o'sishi viloyat ko'rsatgichidan (181,2 foiz) ancha past bo'lib, 124,3–172,5 foizni tashkil etdi. Shunisi e'tiborliki, jami ajratilgan kreditlar miqdorinning 58,3 foizi viloyat markazi Namangan shahrida joylashgan banklar

hissasiga to'g'ri kelib, viloyatning tuman banklari tomonidan tadbirkorlarga ajratilgan kredit miqdori bilan taqqoslaganda katta tafovut qildi. Jumladan, viloyat bo'yicha jami ajratilgan kreditlarga Mingbuloq, Norin va Yangiqo'rg'on tumanlarining umumiy hissasiga atigi 4,2 foizni tashkil etdi, xolos. Vaholanki, viloyatning iqtisodiy jihatdan birmuncha rivojlangan To'raqo'rg'on, Chust, Kosonsoy, Pop tumanlarining har birida bu ko'rsatgich 5,2 foizdan 7,3 foizgacha qayd etilgan. Bu esa viloyat ko'lamida Mingbuloq, Norin va Yangiqo'rg'on tumanlarida kichik biznes va tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga kam e'tibor berilganidan dalolat beradi [5]. Oqibatda tadbirkorlikni moliyalash tizimida bir qator muammolar yuzaga keldi. Xususan, banklarni tadbirkorlarga xizmat ko'rsatish tizimi yaxshi yo'lga qo'yilmagan, tadbirkor o'ziga qulay bo'lgan vaqtda bankga murojaat qilish o'rniga, bank uchun qulay bo'lgan haftaning faqat bir kunida xizmat ko'rsatilgan [6]. Banklar va tadbirkorlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash, tadbirkorlikni rivojlantirish hamda banklarning tadbirkorlarga xizmat ko'rsatish tizimini yanada yaxshilash maqsadida davlat tomonidan islohotlarni amalga oshirishga kirishildi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xususiy tadbirkorlik, kichik va o'rta biznesni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1998-yil 9-apreldagi PQ 1987-son Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Kichik va o'rta biznesni rivojlantirishni rag'batlantirish mexanizmini takomillashtirish to'g'risida"gi 1998-yil 27-maydagi 232-son farmoyishi va "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisning XIV sessiyasidagi ma'ruzasida keltirilgan asosiy qoidalar amalga oshirish to'g'risida"gi 1999-yil 10-iyundagi 296-son qarori, shuningdek, 1999-yil 15-iyundagi 273 F-sonli buyrug'i asosida 1999-yil 20-iyulda Markaziy bankning "Tijorat banklari tomonidan byudjetdan tashqari jamg'armalarning kredit liniyalari orqali yakka tartibdagi tadbirkorlar, kichik va o'rta biznes subyektlarini kreditlash tartibi" ishlab chiqildi. Tartibga ko'ra, tadbirkorlik subyektlari kredit mablag'larini olish uchun quyidagi hujjatlarni bankka taqdim qilishlari lozim edi. Kredit mablag'ini olish uchun ariza, pul oqimini tahlil qilgan holatdagi biznes-reja va oxirgi hisobot davri

uchun davlat soliq xizmati organlarining mahalliy (mintaqaviy) organi tomonidan tasdiqlangan balans, debitorlik va kreditorlik qarzdorligi to'g'risidagi guvohnoma, shuningdek 90 kundan ortiq qarzdorlik uchun hisob-kitoblar, moliyaviy natijalar to'g'risida hisobot taqdim qilinishi lozim. Bundan tashqari, bank jamg'arma tavsiyasini ham talab qilish huquqiga ega ekanligi ko'rsatib o'tildi [7].

Jamg'arma mablag'lari hisobiga ajratilgan kredit mablag'larini maqsadli sarflanishi, ularni tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish va rivojlantirish uchun sarf qilinishini nazorat qilib borish uchun bank va jamg'arma hamkorlikda monitoring guruhi tashkil qilingan holda nazorat-tahlil olib borilishi belgilandi. Shunga qaramay, joylarda ko'plab xato va kamchiliklarga yo'l qo'yildi. Masalan, birgina Farg'ona viloyatini tahlil qiladigan bo'lsa, Markaziy apparat tomonidan berilgan topshiriqqa ko'ra, har chorakda kreditorlar tomonidan faoliyatga doir axborot taqdim qilish holatlari qoniqarsiz bo'lib, hisobotlar o'z holiga tashlab qo'yilgan. Markaziy apparat tomonidan banklarga 2000-yil 6-oktyabrda 10/198-729 raqam bilan yo'llangan xatda, kreditorlar bilan tuzilgan shartnomaga asosan VI chorak monitoringini o'tkazish topshirilgan. Ammo ushbu xat e'tiborsiz qoldirilgan.

Biznes-fondning Farg'ona viloyati filiali kredit taqdim etishni ro'yxatga olish daftarini yuritish holati juda chalkash edi. Misol uchun S. Isroilova, ro'yxat orasiga oldingi sana bilan yozilgan holatda kredit ajratilgan. Bundan tashqari T.Mamadaliyev, G'.Mamadjanov, R.Raxmanovlarga ariza bergan sanadan 6-9 oy o'tib kredit ajratilgan bo'lsa, ulardan keyin ro'yxatdan o'tgan, M.Xoshimov, T.Salohitdinov, A.Jo'raboyevlarga ariza bergan kunning o'zidayoq kredit mablag'lari taqdim etilgan.

Biznes-fondning Namangan viloyati filiali ishchi hodimlari tomonidan tadbirkorlarga kredit mablag'lari ajratishda jinoyat alomatlari aniqlangan. Xususan, Biznes-fondning kredit bo'lim boshlig'i, T.Xamdamov bir vaqtning o'zida Uchqo'rg'on tumanida joylashgan "Saloy-ota" xususiy firmasi bosh hisobchisi lavozimida ishlab kelgan. Faoliyati davomida Fondning kredit mablag'larini ushbu firmaga ajratish yo'li orqali maqsadsiz sarflab yuborgan. Namangan shahar

xo‘jalik sudining №1236/99 ajrim xatida aybi to‘liq isbotlanganiga qaramay, Fond rahbari X.Mamajanova T.Xamdamovni aybini yashirib, fondda ishlashini ta‘minlab kelgan [7].

Bank faoliyatida ham bir qator kamchiliklar kuzatilgan, xususan, jamg‘armalar tomonidan ajratilgan kredit liniyalari banklar tomonidan maqsadsiz sarflangan yoki tadbirkorlarga berilmasdan bank hisobida qoldirilgan. Masalan, 2000-yilning ikkinchi yarim yillik tahlilida Andijon, Namangan va Farg‘ona viloyatlaridagi “Paxta-bank” va “Tadbirkorbank” kredit mablag‘larini tadbirkorlarga to‘liq ajratilmagan holatlari kuzatilgan. Oqibatda, rejadagi 50 mln. so‘mlik 26 tadbirkorlik loyihasi moliyalashtirilmay, faoliyati to‘xtatilgan. Bundan tashqari bank rahbarlari tomonidan Adliya vazirligining 2000-yil 2-martdagi 505-sonli “Tijorat banklarining kredit siyosatiga qo‘yiladigan talablar to‘g‘risida”gi Nizomning kreditlarni garov bilan ta‘minlash bandini qo‘pol ravishda buzilish holatlari tez-tez uchrab turgan.

Masalan, Farg‘ona viloyati Dang‘ara tumani hokimining 1999-yil 25-iyuldagi Qaroriga asosan “Yangi asr” innovatsion o‘quv markazining faoliyatini to‘xtatilgan bo‘lishiga qaramay va tegishli tartibda ro‘yxatdan o‘tkazilmasdan, savdo-sotiqni rivojlantirish uchun 2000-yilda 2 marotaba 6 mln. 256 ming so‘mdan kredit mablag‘lari ajratilgan. Xuddi shunday holat Qo‘qon shahrida ham kuzatilgan. Bank kreditlarini noto‘g‘ri taqsimlanishi, kredit summasini vaqtida qaytarilmaslik holatlari va boshqa shunga o‘xshash muammolar 2000-yilda “Biznes-fond” liniyasi bo‘yicha 385 mln. so‘mlik, 236 ta, “Aholini ish bilan ta‘minlashga ko‘maklashish” liniyasi bo‘yicha 266 mln. so‘mlik 115 ta, “Dehqon-fermer ho‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash” liniyasi bo‘yicha 198 mln. so‘mlik 56 ta tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirishsiz qolishiga sabab bo‘ldi [7].

Yuqorida qayd etilgan holatlar tadbirkorlik subyektlarini kredit mablag‘larini olishda muammolar mavjudligini ko‘rsatadi. Davlat tomonidan banklarni tadbirkorlarga kredit taqdim etishdagi muammolariga yechim bo‘la oladigan islohatlarni davom ettirildi.

2001-yil 10-sentyabrda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Kichik korxonalar, dehqon va fermer xo‘jaliklarini mablag‘ bilan ta‘minlash, moddiy-texnik ta‘minlash, ularga bojxona imtiyozlari berish, bank xizmatlari va boshqa xizmatlar ko‘rsatish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori e‘lon qilindi [6]. Qarorga ko‘ra, davlat mulkini boshqarish va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash viloyat boshqarmasi, tovar ishlab chiqaruvchilar va tadbirkorlar palatasi, dehqon va fermer xo‘jaliklari uyushmasi, “Biznes-fond” bo‘limlari va tijorat banklariga tadbirkorlarni dastlabki sarmoyani shakllantirishida har tomonlama qo‘llab-quvvatlashi belgilandi.

Xususan, “Biznes-fond”ning davlat mulkini xususiylashtirishdan tushgan mablag‘lari hisobiga shakllantiriladigan kredit resurslarining kamida 50 foizi, shuningdek, dehqon va fermer xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi kredit resurslarining kamida 50 foizi har yili mikrofirmalar va kichik korxonalar, dehqon (yuridik shaxs maqomiga ega bo‘lmagan) va fermer xo‘jaliklarining dastlabki (boshlang‘ich) sarmoyasini shakllantirish uchun tijorat banklarida maqsadli kredit liniyalari ochishga yo‘naltirilishi belgilandi. Kreditlar 3 yilgacha 12 oy imtiyozli davri bilan taqdim qilindi, foiz stavkasi esa Markaziy bank qayta moliyalashtirish stavkasining oltidan bir qismini tashkil etdi.

Ushbu kreditlarni ajratishni e‘tiborli jihati shundaki, tadbirkorlik faoliyatini dastlabki ro‘yxatdan o‘tkazishda kerakli bo‘lgan boshlang‘ich sarmoyani ta‘minlab, tadbirkorni o‘zida mavjud sarmoyasini ustav kapitali uchun emas, balki o‘z faoliyatini rivojlantirishga imkon yaratdi.

Tadbirkorlik sohasini davlat tomonidan isloh qilinishi, uni qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish yo‘lida islohotlar davom ettirildi. Xususan, 2000-yilga kelib, jahon tajribasi asosida, tadbirkorlik faoliyatini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash maqsadida mikrokredit tizimi ishlab chiqildi va amaliyotga tatbiq etildi [4]. Bugungi kunga qadar respublikamizda mikrokreditlash tizimi – xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishdagi asosiy moliyaviy ko‘mak sifatida keng foydalanib kelinmoqda.

Tadbirkorlik faoliyatini mikrokreditlash tizimini isloh qilish va takomillashtirish maqsadida bir qator qaror va farmonlar qabul qilindi [6]. Ushbu hujjatlar asosida kichik biznes, xususiy tadbirkorlik hamda fermerlikni rivojlantirish, yakka tartibdagi mehnat faoliyatini, oilaviy biznes va kasanachilikni taraqqiy ettirish yo'li bilan yangi ish o'rinlarini yaratishda xotin-qizlar va yoshlarga mikromoliyaviy yordam ko'rsatish ustuvorlik kasb etdi. Bu kabi islohotlar, yoshlarni tadbirkorlar orasida ulushini oshirdi hamda ularni moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qildi.

Tahlillarga ko'ra, tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida ularga imtiyozli kreditlar berish hajmi yildan-yilga ortib bordi. Birgina Andijon viloyatida 1997-yilda tadbirkorlarga 221,6 mln. so'm kredit berilgan bo'lsa, 2001-yilga kelib bu ko'rsatkich 17483 mln. so'mga yetdi yoki 79 marta ko'paydi.

2003-yilga kelib, respublikada 35 ta tijorat banklari va ularning 800dan ortiq filiallarining faoliyati yo'lga qo'yildi. Banklar faoliyatini Markaziy bank nazorat qilib bordi. O'sha davrdagi islohotlarning e'tiborli jihati shundaki, tijorat banklari tomonidan amalga oshiriladigan kredit operatsiyalarini o'tkazishni tartibga soluvchi bir qator me'yoriy hujjatlar bekor qilindi. Tadbirkorlik faoliyati, kichik va o'rta biznes korxonalariga mikrokreditlar ajratishning soddalashtirilgan tartibi joriy qilindi. Natijada, mikrokreditlarning 50 foizga bo'lgan miqdorini naqd pul berish hamda bank bilan doimiy aloqada va yaxshi kredit tarixiga ega tadbirkorlarga esa faqatgina ariza va biznes reja asosida mikrokreditlar berish tartibi joriy etildi [5].

Barcha davrlarda mehnat bozorida yoshlarni ish bilan ta'minlashga alohida urg'u berilib, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish va har tomonlama qo'llab-quvvatlash, yoshlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratish, uy mehnati hamda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali barqaror daromad topishga ko'maklashib kelingan. Bu borada davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan tizimli choralar ko'rilib, muayyan ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Ushbu maqsadda bir qator dahldor tashkilotlar tomonidan turli xil loyihalar ishlab chiqildi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar

to'g'risida"gi 2010-yil 28-iyul Farmoni talablaridan kelib chiqib, ta'lim muassasalarini bitirgan yoshlarni ish bilan ta'minlash, yoshlar tadbirkorligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish, chekka hududlarda istiqomat qiluvchi tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish istagidagi yoshlar va xotin-qizlar uchun bank xizmatlaridan yanada kengroq foydalanishlariga imkon berdi.

Xususan, kasb-hunar kollejlari va akademik litseylar bitiruvchilarining tadbirkorlik sohasiga keng jalb qilish, ularda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish va tijorat banklaridan imtiyozli mikrokreditlarni olishga ko'maklashish maqsadida "Yosh tadbirkor – yurtga madadkor", "Yosh tadbirkor – kelajak poydevori" hamda "Mening biznes g'oyam" loyihalari tashkil etildi.

Ushbu loyihalar doirasida 2013-yilgacha 7427 nafar yoshlarga 28 mlrd. so'mdan ortiq imtiyozli kreditlar olishga ko'maklashildi va 30 mingdan ortiq yoshlar doimiy ish bilan ta'minlandi. Buning natijasida tadbirkorlik sohasida yoshlarning hisssasi 13 foizga oshishiga erishildi.

Shu o'rinda qayd etish joizki, 2013-yilning o'zida "Mening biznes g'oyam", "Yosh tadbirkor – kelajak poydevori", "Yosh tadbirkor – yurtga madadkor" va boshqa turli loyihalarga ariza bilan qatnashish istagini bildirgan yoshlar soni 54,3 mingdan ortiqni tashkil etgan bo'lib, saralash bosqichidan o'tganlar soni 205 nafarni tashkil etgan xolos. Loyihaning Respublika bosqichidan o'tgan 72 nafar yoshlarga o'z tadbirkorligini boshlash uchun 208 mln. so'm kredit mablag'lari taqdim etilgan. Bundan ko'rish mumkinki, bank kreditlarini olish va o'z biznesi boshlash istagida bo'lgan yoshlar soni ko'pchilikni tashkil etadi, ammo loyihalarda g'oliblar soni chegaralangani va kredit taqdim etish shartlari qiyinligi tufayli kredit olib o'z tadbirkorligini boshlagan yoshlar soni ariza berganlarning 1 foizini ham tashkil etmagan. Qolaversa, 121 nafar yosh tadbirkorlarga 1,1 mlrd. so'm miqdorida kredit mablag'lari ajratilgan. Ushbu mablag' miqdori yildan-yilga ortib borganiga qaramay, kredit taqdim etilgan yosh tadbirkorlar sonni yil sayin kamayib bordi.

Masalan, 2008-yilda 9348 nafar yosh tadbirkorga 44,6 mlrd. so'm kredit ajratilgan bo'lsa, 2014-yilga kelib 1921 nafar yosh tadbirkorga 15,9 mlrd. so'm miqdorida kredit taqdim etilgan. Shunga qaramay, mavjud qiyinchiliklarni sabot bilan yengib o'tib, o'z tadbirkorligini yo'lga qo'ya olgan yoshlardan biri, namanganlik Islombek Ilhom o'g'li Qutfiddinovdir.

Ko'plab loyihalarda doimiy faol qatnashib kelgan va o'z tadbirkorligini yo'lga qo'ygan I.Qutfiddinov, 2012-yilda o'tkazilgan "Tashabbus-2012" ko'rik tanlovida "Eng yaxshi yosh tadbirkor" nominatsiyasi g'olibi bo'ldi hamda BMT Taraqqiyot dasturining "O'zbekiston biznesi forumi" loyihasi sertifikatini topshirildi. U shu yili BMTning "Taraqqiyot dasturi" doirasida Turkiya Respublikasida biznes sirlarini o'rganib, malakasini oshirib qaytdi. Bundan tashqari, I.Qutfiddinov, 2012-yilda "Vatan taraqqiyotida mening xissam" ko'rik tanlovi g'olibi bo'lib, "Yilning eng yosh tadbirkori" deb e'tirof etildi. I. Qutfiddinov mehnat faoliyatini Namangan shahridagi "Vodiy yog'och savdo" xususiy korxonasi direktori o'rinbosari sifatida boshlagan. 2015-yilda "Imron Textile Group" xususiy korxonasiga asos soldi. 100 kishi bilan ish boshlagan korxona o'tgan (2015-2021 yy.) davr mobaynida Yevropa davlatlariga trikotaj mahsulotlarni eksport qildi. Yillik aylanmasi 300 ming AQSH dollaridan boshlab 1,1 mln. AQSH dollarigacha yetdi. Xozirgi kunda korxonaning ishchi xodimlari soni 500 nafardan ortiq bo'lib, o'rtacha oylik maoshi 5-6 mln so'mdan to'g'ri keladi.

O'tgan 1991-2018-yillar davomida banklarning yoshlar tadbirkorligiga oid kreditlar berishi tartibga solinmagan va to'g'ridan-to'g'ri kredit taqdim etilmagan. Taqdim etilgan kreditlar faqatgina yilda bir marta tashkil etiladigan loyihalarda g'olib bo'lgan, son jihatdan chegaralangan yoshlarga taqdim etilgan. Birgina 2014-yilning o'zida Andijon viloyatidan ushbu tanlovda 4905 nafar ishtirokchi qatnashgan bo'lsa, shundan 190 nafarigina imtiyozli kredit olishga erishgan. Tadbirkorlikni moliyalashtirishdagi qiyinchiliklar oqibatida ko'plab yoshlar o'z biznes rejalarini bank kreditlari orqali boshlashdan chegaralangan. Bu esa yoshlarni tadbirkorlik boshlamay turib, ushbu sohadan ketishiga olib kelgan.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda va bank kreditlarini olishni to'g'ridan-to'g'ri amalga oshirish maqsadida, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlar – kelajagimiz" Davlat Dasturi to'g'risida"gi 2018-yil 27-iyundagi PF-5466-son Farmoni e'lon qilindi. Farmonga muvofiq, "Yoshlar – kelajagimiz" jamg'armasi tomonidan yoshlarning biznes tashabbuslari, startaplari, g'oyalari va loyihalarini amalga oshirish uchun tijorat banklari to'g'ridan-to'g'ri kreditlash yo'lga qo'yildi.

Masalan, jamg'arma tomonida 2018-2019-yillar mobaynida yosh tadbirkorlarning 7690 ta biznes loyihalariga jami 1 trln. 614 mlrd. so'm miqdorida imtiyozli kredit mablag'lari ajratish orqali 39577 ta yangi ish o'rni yaratilishiga erishildi.

Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ushbu sohaga yoshlarni keng jalb qilish maqsadida banklar va tadbirkorlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan islohotlar natijasida, 2021-yilga kelib, yoshlar tadbirkorligini mikrokreditlashning yangi tizimi joriy etildi. Tadbirkorlik tashabbusiga ega jismoniy shaxslar, shu jumladan yoshlar va xotin-qizlarga biznesni boshlash uchun 33 mln. so'mgacha mikrokreditlar ta'minotsiz, mikrofirma va kichik korxona ta'sischilariga esa 225 mln. so'mgacha mikrokreditlar ajratilishi yo'lga qo'yildi. Bu orqali, 2021-yilda yoshlar tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yishlari uchun 45 mln. AQSH dollari, ularni kasb-hunar, xorijiy tillarga o'qitish, tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga 5 mln. AQSH dollari miqdorida mablag' ajratildi. Natijada, 15 ming nafar yoshlarni o'qitish va o'z biznesini boshlashi uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида: Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 25 декабрь Қонуни // Халқ сўзи, 1995 йил 21 декабрь

2. Mikrokreditbank aktsiyadorlik tijorat bankini tashkil etish to'g'risida: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006 yil 6 may RF-3750-son Farmoni. WWW.Lex.uz

3. Андижон вилоятининг 1991-2001 йилларда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириши ҳамда иқтисодий ислохотларни бориши ҳақида // Андижоннома, 2002 йил 15 июнь.

4. Болтабоева М.М. Ўзбекистон Республикаси хотин-қизларининг кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантиришдаги иштироки (1991-2019 йй.): Тар.ф.ф.д ... дисс. – Андижон, 2019.

5. Мавланов А.М. Тадбиркорликни ривожлантиришда банк фаолиятининг минтақавий хусусиятлари / Ўзбекистон география жамияти ахборотномаси, 2003. – 23-жилд. – Б.173

6. FVDA, 1220-fond, 3-ro‘yxat, 30-ish, 27-177 varaqlar.

7. O‘z MA, M.67-fond, 1-ro‘yxat, 41-ish, 94-107 varaqlar